

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angelček“

Štev. 2.

V Ljubljani, dné 1. februarja 1906.

Leto XXXVI.

Pustu.

Oj ti pust, rogati pust,
Sladek, masten okrog ust,
Danes bomo te sežgali
In za letos pokopali.

Zdaj te v sneg postavimo,
Ogenj si napravimo;
Kmalu bodeš dim, pepel,
Krokar bo v slovó ti pel.

Dolgo gospodaril si,
Zapravljivo šaril si —
Kjer je bil kak dom norosti,
Pa si bil povabljen v gosti.

Zunaj bo pritiskal mraz,
Gorka peč bo grela nas,
Ti boš strt, razmlet in pust —
Mi pa mastni ôkrog ust . . .

Stepin.

Blagor ti —!

Ajaj, detece nedolžno,
In sladkó zapri oči!
Nič ne boj se, saj pri zibki
Skrbna mamica ti bdi.

Blagor ti, o ljubo dete,
Ker še mamico imaš!
Blagor tudi, ker ljubezni
Materinske ne poznaš.

Ko bi ti poznalo v zibki
Materinsko skrb zaté,
Morda bi te v srcu peklo,
Gorke lilo bi solzé . . .

Saturnin.

Letni časi.

Pravljica. Zapisal Silvester K.

Nekje so živeli trije bratje. Skupno so podedovali za očetom posestvo, majhno sicer, pa vendar toliko, da jih je redilo pošteno. Toda želja po premoženju in bogastvu jim ni dala miru. Razgnala jih je po svetu. Najmlajši, ki je bil rad vesel in je posebno ljubil pisano naravo, si je želel bogastva ali vsaj nekaj lastnega premoženja samo zato, da bi bil rešen svojih bratov, ki sta bila osorna, pohlepna in ga nista videla rada. Oče jim je že bil pravil o bogatem gradu, ki leži devet dni hoda proti solnčnemu vzhodu sredi velikega gozda, skozi katerega je treba hoditi dvanajst ur. Tudi je bil oče pripovedoval, da nima grad do zdaj še nobenega lastnika, ker se doslej še nikomur ni posrečilo priti do njega. V gozdu bivajo namreč štirje možje, ki vsakega, ki jim ne zna odgovarjati prav, trdó poženejo iz goščave.

Prvi odide na pot najstarejši brat. Iz mladih let očetov razvajenec, je mislil, da je kdove kako premeten. Bil je tudi bahate narave in ni hvalil niti tistega, kar je resnično zaslužilo hvale. Vedno proti vzhodu grede je mislil dan na dan: „Ko bi le brž prišel do gozda! Ne bojim se možev in vem, da jim bodem znal govoriti povoljno; saj sem umen in prebrisan dovolj!“

Devetega dne, že proti mraku, dospe do gozda. Gosto drevje in še gosteje grmovje je puščalo popotniku le en pot prost in ni se mu bilo bati, da bi zašel. Nemudoma stopi v gozd in nemudoma stopa naprej. Pohlepnost po bogastvu ga tira dalje in dalje in mu ne dá časa, da bi pomislil, bode li prav hodil v temi ali ne. Toda ko napoči noč, zamigljajo zvezde na nebu tako jasno, da dobro razsvetlijo temo.

„Oh, ko bi bile vse te zvezdice sami svetli zlati! Ko bi imel tako visoko lestvo, da bi jo lahko naslonil ob nebni obok in obral te zlate, kako bi vendar bil bogat! Sezidal bi si močno in veliko klet, tako veliko, kakor je naša cerkev, in zaprl bi jo z dvojnimi vrati. V klet bi pa postavil močne in z železom okovane zaboje in napolnil bi jih do vrha z zlati.“ Tako je premišljeval najstarejši brat in hrepeneč korakal dalje.

Že se mu je dozdevalo, da hodi kakih šest ur po gozdu, in že se je jel čuditi, kje bi bili tisti štirje možje, kar zapazi nedaleč pred sabo svetlo lučco. Bila je vedno večja in večja, bolj ko se ji je bližal. Ko pa pride blizu, opazi velik ogenj in okoli ognja štiri može.

„Najboljše je,“ misli si, „ako nisem preveč ponižen in jim ne odgovarjam preveč pohlevno. Gotovo jim bodo všeč moji odgovori.“ Kakor misli, tako stori. Komaj se potruži toliko, da pozdravi možake, in takoj prisede nepovabljen k ognju.

„Dobro, dobro!“ reče s trdim glasom, „prav, da vas najdem vendar enkrat. Mislil sem že, da vas sploh ne bom videl. Vi ste torej tisti možje, ki branite pot do gradu. Mislim, da me ne bodete mudili dolgo, kajti

upehan sem in pot je neki od tod do gradu še enkrat tako dolga, kakor od začetka gozda do sem. Tudi sem radoveden, kaj naj vam odgovarjam.“

Možje molče in nič se ni dalo brati z njihovih resnih obrazov, jim je li vseč ta govor predrznega prišleca ali ne. Videti je bilo, kakor bi nekaj primišljevali. Prišlec je imel dovolj časa, da si ogleda okolico. Bili so to čudni možje, sicer ne toliko po obrazih, kakor po opravi.

Prvi mož, ki je sedel mladeniču najbližje, je bil velike širokopleče postave, ter za nekoliko starikavega in nagubanega, sicer pa živahnega in zdravega obraza. Obleko je imel prav belo. Sploh je bilo vse na njem belo, tudi lasje in dolga, razmršena brada. Na glavi je imel belo kapo, zavit pa je bil v dolg, bel kožuh, ki mu je segal čez kolena. Tudi čevlji so bili zgoraj obrobljeni s kožuhovino. Čez ramo mu je visel na srebrni verižici lep srebrn rog. Mladeniču se je ves čas dozdevalo, kakor da veje od belega moža neka čudna sapa.

Drugi, ki je sedel bratu na levi strani, je bil tudi velik mož, a bil je oblečen skoraj kakor lovec. Poleg ptičjega perja je imel za klobukom raznovrstno listje, rdeče, kakor ga vidimo v pozni jeseni. A kar se je bratu zdelo najbolj čudno: imel je ta mož za klobukom tudi sadje, rdečelična jabolka, rjavokožne hruške, rumenobarvno grozdje in mnogo drugega. Klobuk mu je bil skoraj podoben krožniku, na katerem se med raznovrstnim listjem v lepem redu blišči najlepše, sadje. Saj je bil pa mož tudi v lice okrogel in rdeč, kakor bi mu bili lici najlepši jabolki. Na zeleni vrvcici je nosil lovski rog zelo velike oblike.

Tretji v vrsti je bil mož srednje starosti in oblečen prav po kmetiško. Suknje in telovnika ni imel, a še srajčna rokava je imel visoko podvihana. Čez širokokrajčni slamniki, ki je osenčaval zarjavelo in od solčnih žarkov ožgano lice, je nosil velik venec, spleten iz raznovrstnega bilja, kakor pšenice, rži, ječmena, ovsa, in iz najlepših bujnobarvnih cvetic, ki rastejo v vročem poletju po travnikih, livadah in gozdovih. V oplešavo je imel v vencu vpletene tudi rdečezelene breskve in rumenordeče marelice. Bil je videti, kakor da je ravno prišel od poljskega dela. Tudi on je imel rog, ki je bil zlat in se je dobro vjemal s priprosto nošo, kajti žarel je kot zlatorumena pšenica za klobukom.

Poslednji izmed male družbe je bil visokorastel mladenič jasnih oči, rumenokodrastih las in nežnobelega polti. Okoli zelenobarvnega klobučnega traka je imel zataknjene vse tiste rožice, ki nas spomladi prve razveseljujejo: bele zvončke, zlatorumene trobentice, višnjeve vijolice, rdeče in belopisane marjetice, modre potočnice, tudi vrbove mačice, sadno cvetje, rdeče jagode in črešnje. Rog, ki mu je ležal na krilu, je bil ovit z zelenjem in cvetličjem, da mu ni bilo poznati barve.

Ko si je mladenič dovolj ogledal te čudne može, pokašlja beli starec, upre svoje ostre oči v popotnika in reče:

„Rad bi torej govoril z nami in radoveden si, kaj te vprašamo. Glej, ne bomo se pogovarjali bogve kaj učenega in modrega. Mi smo, kakor vidiš, prav preprosti možje, in naša govorica se suče le o vsakdanjih rečeh.“

Glas možev je donel trdo in zamolklo, kakor bi odmevale trde stopinje v mrzli in jasni noči. Iz ust je starcu vela sapa, mrzla, da je bratu rezala v kosti. Nehote se je primaknil bliže k ognju. Oči starčeve pa so se upirale vanj, da ga je pretresal mraz.

„Kakor vidim — in bržčas se ne motim — si vajen obdelavati zemljo,“ nadaljuje beli mož. „Takemu se ti je najbolj brigati za letino in za letne čase. Kakršni so ti, takšno je tudi delo, in takšen je tudi uspeh dela. Ni res?“

„Da — seveda!“ odgovori brat, veseleč se na tihem, da si je mož izbral tako vsakdanji pogovor.

„Vidiš,“ nadaljuje beli mož, „morda se razumeva. Kateri letni čas ti je najmanj všeč?“

Brat ne premišlja dolgo in odgovori; „Zima je gotovo najslabši letni čas. Kako ne? Le poslušajte! Ona ne stori nič dobrega, povzroči pa nadloge in troške. Ker je mrzla, si moramo ubogi ljudje preskrbeti toplo obleko, dobro obuvalo, drva za kurjavo in še več, kar stane denar. Živina se mora krmiti doma, in če bi zima ne bila tako hudobna, lahko bi se živina pasla zunaj, in ljudje bi si prihranili mnogo dela in truda s spravljanjem sena in druge krme. Zima nam daje še druga nepotrebna dela. Snega nam nasuje mnogokrat toliko, da človek ne more skoraj nikamor. In če že hoče kam, mora si s težavo delati gaz in premetavati sneg okoli hiše. Sneg se pa poleže tudi na strehe in drevje; strehe razdere, drevje pa polomi in naredi veliko škode. In kaj še več! Ljudje se preradi zanašajo na varljivi led, hodijo po njem čez reke, jezera, ribnike in konec je — smrt v vodi. Kdo pa prešteje vse one nezgode, pri katerih se na ledu, po cestah in potih ponesrečijo ljudje in živali. Zima prinaša tudi razne bolezni in smrt ljudem, smrt drobnim ptičicam, povzroča pa tudi še razno drugo škodo. Zajec naprimer nima hrane, pa gloda sadna drevesca, da začno hirati; vrane in drugi ptiči škodujejo, ker hodijo na gumne obirat žito ali krast domači perutnini.“

Tako je govoril mladenič še dalje in je vse povedal. Beli mož se je pa še trdneje zavil v svoj kožuh in je zrl srpo predse. Toda že se je oglasil levi sosed, mož z lovsko opravo:

„Kaj pa deš o jeseni? Ti je jesen bolj všeč?“

„Jesen? Hm — hm! Boljša od zime je res. A celo hvalevredna tudi ni. Človeku nalaga dela, da ga komaj zmore. Treba se je potiti in spravljati domov razne pridelke: otavo, sadje, drva in drugo. Kadar hoče biti jesen prav neprijazna, kuži nam vreme z dolgotrajnim deževjem in preprega doline z mokrotno in gosto meglo. Dneve nam krajša, noči pa daljša. Ona povzroča, da se toplo in prijazno solnce ne vzdiguje več tako visoko na nebu kakor poleti in nam tudi ne daje več toliko toplote. Človek se jeseni nikdar ne ve prav obleči. Zjutraj je mnogokrat prehladno, opoldne je ob jasnih dnevih zopet toplo, a zvečer bi rabil včasih že kožuh. In kako žalostno je gledati lastavice in druge ptice selivke, kadar se začno zbirati, da zbeže v toplejše kraje. Hladna sapa, ki brije po strnišču, jim ne ugaja, in

gotovo jim tudi ne ugaja drevje, ki se jame osipati in kazati golo svoje vejevje. Tihota, molk sta jeseni v vsi naravi.“

Drugi mož, ki je bil stavil to vprašanje o jeseni, molči in gleda mrko predse. Toda brž se oglasi tretji, tisti, ki je bil opravljen kmetiško in je imel zavihane srajčne rokave:

„Mogoče tudi s poletjem nisi zadovoljen? Kaj nam poveš o poletju?“

„O poletju bi vedel povedati to in ono; a če misliš, da sem z njim popolnoma zadovoljen, se motiš. Kdo neki prelije v vročem poletju toliko znoja, kakor človek, ki se mora živiti od svojih rok? Solnce žge z neba včasih tako hudo, da se jame sušiti trava; da zvenejo cvetice in druge rastline; da začne pokati zemlja. Suša nam naredi mnogo škode. Toda česar nam ne pokonča suša, pobijeta in polomita nam toča in vihar. Gotovo veš, kaj je huda ura. Žito, ki je prej bujno rastlo in težko dvigalo polno klasje, leži v nekaterih trenutkih kakor pohojeno na tleh. Ves trud kmetičev je zastonj; siromak ne ve, s čim se bode preživil na zimo; ne ve, kaj bo dal lačni družini in kričečim otročičem v skledo. Sadje, zeleno in polzrelo, leži na tleh. Zastonj se je ubogi zemljan veselil sadnega pridelka. Pa gorja še ni dovolj. Z neba švigajo ognjeni žarki, koljejo drevesa, pobijajo ljudi in živali ter zažigajo pohišstva. Ubožcu, ki mu je pobila toča vse, zapali strela še hišo in hleve in — rekel bi skoraj — še vesel mora biti, ako je rešil vse svojce iz ognja in odgnal živino pravočasno iz gorečih hlevov.“

Čudno! Tudi tretji mož ne reče nič in gleda molče v ogenj. Pa oglasi se zdaj zadnji izmed četvorice, visokorastli mladenič in reče z mehkim glasom:

„Ti sodiš letne čase prav ostro. Samo o pomladi še nisi nič povedal. Ljudje jo imenujejo milo, prijetno, ljubo. Ali ni tebi tudi taka?“

„Kakor sem povedal o drugih letnih časih svoje mnenje, hočem ga povedati tudi o pomladi. Res jo imenujejo ljudje prijetno, veselo, milo — a povsem vendar nimajo prav. Je li naprimer mesec april prijeten? Vede se, kakor bi se mu blodilo. Vsako uro, da, skoraj vsakih pet minut ima drugo lice. Zdaj nam kaže modro nebo in zlato solnce, a kmalu ju zopet zakrije. Zdaj podi oblake, zatem prižene meglo, a naenkrat pade v druge misli in jame dežiti. Že bi mislil človek, da ne bo deževja tako hitro konec, kar vrtoglavec pošlje veter, ki prepodi oblake. Komu je naprimer všeč tisti prihod takozvane mile pomladi? Jug jame pihati in tajati sneg s tako silo, da narastejo vode in delajo povodnji. Ali si že slišal kdaj, da je bila povodenj mila? Koliko odnese rodovitne zemlje, ali pa je posuje s peskom in kamenjem, da se še leta in leta vidijo žalostni sledovi. Koliko ljudi pomrje in koliko živali pogine v narastli vodi! Kdo poplača škodo na podrtih in porušenih poslopjih? Res je spomladi lepo gledati sveže zelene trate, posejane z raznobarnimi cveticami, a koliko ljudi si nakoplje prehlajenje in trganje po udih, ker jih varljiva trata zvabi k počitku na prostem.“

Komaj je bil mladenič izgovoril zadnje besede, že je sedel osamljen v trdi temi. Ognja in mož ni bilo nikjer. Izginili so, kakor bi jih bila požrla zemlja. Toda nesrečnežu ni preostajalo časa, da bi bil premišljeval,

kam so izginili možje. Okoli njega in nad njim je nastal tak polom in ropot, kakor bi se bile združile vse naravine moči, da ugonobijo človeka, ki se je predrznil tako ostro in neugodno soditi letne čase. Zemlja se strese pod njim in močen vihar ga prevrže kakor slamnat snop. Kakor blazen skoči mladenič na noge in jame bežati. Kam dere, sam ne ve. Na begu se izpodtakne neštevilnokrat ob korenine, ki se mu kakor nalašč zapletajo med noge. Vihar mu bije drevesne veje v obraz in hrbet, a poredno grmovje in trnovje mu trga obleko in kožo. Nepopisna je groza in strah, ki ga občuti pred strašnimi glasovi, ki mu z neznano močjo bijejo na uho in ga skoraj oglušé. Slišati je, kakor bi se bile vse gozdne in druge zveri zbrale okoli njega in bi kričale nanj s širokoodprtimi žreli in grli. A to še ni vse. Odspred začuti neznansko toploto, kakršna je navadna le ob najbolj vročih poletnih dneh, v hrbet mu pa pritiska mraz, kakršnega poznamo le v najhujši zimi. Potem pa zopet mraz odspred in vročina odzad. Spet ga objame t' da tema, a za nekaj trenutkov mu spet zablešči solnce v obraz, da mu vzame pogled in se mu udero solze po obrazu. Med gromom in treskom jame nanj padati toča, ki se za nekaj časa izpremeni v gost dež. Komaj ga zmoči ta do kože, že zopet naletuje sneg, da ga mora tu in tam gaziti čez koleno. Komaj se reši snega, že stopi na tla, ki so razpokana od suše. Dalje naprej se mu pogrezne noga v široko razpoklino. Navsezadnje prihruje še povodenj, da mu seže voda do vratu. Mladenič se ves izmučen in polmrtev skoro pogrezne v kalni vodi. Dozdeva se mu še, kakor bi izginila voda, potem pa izgubi zavest in obleži kakor mrtev. — —

Ko se zbudi in začne začuden gledati okoli sebe ter premišljevati, ali je res doživel vse te čudne dogodke, ali je imel le hude sanje, opazi celo tuj in neznan svet. Da je istinito doživel tiste čudne dogodke, spozna kaj kmalu. Obleka mu visi v cunjah raz telo; klobuka in obuvala nikjer, koža pa globoko opraskana, ponekod modra in zelena od udarcev. Komaj stopi na noge, šibijo se mu in tresejo. Komaj more naprej. Čez mnogo dni šele pride domov.

Brata ga radovedna sprejmeta in začudeno ogledujeta. Jameta ga izpraševati, a le komaj pomalem izvesta čudne bratove doživljaje. Skoraj jih ne moreta verjeti. Prej bi verjela, da je zašel brat med tolovaje. Ti so bržčas tako hudo ravnali z njim, da se mu bodo sledovi še dolgo poznali na telesu.

(Konec prihodnjíč.)

Po zimi.

Snežinke padajo ...

Snežinke sipljejo se z neba
Na tiho plan.

Otožno vrabček čivka,
Oj, čivka sred poljan.

Pa smeje zimica se zvita
In mehki sneg:

„Oj, vrabček nima zrnec,
Oj, krasti je pa greh!“

Le padaj, snežec beli, padaj,
Čez dol in grič —
Kaj zobal bode vrabček,
Ne skrbi, skrbi nič ...

Pri nas je v kašči žita,
Oj, še dovolj
Dotlej, da ti izgineš
Z bregov in polj.

Semjanov.

Ptiček pozimi.

Mrzel veter piha
Čez sneženo plan;
O, kako otožen
Si ti, zimski dan!

Žalostno snežinke
Naletujejo;
V snegu drobne ptičke
Pa zmrzujejo.

„Mraz in glad ob enem —
Oj, to je hudó!
Dajte nam dróbtinic,
Prosimo lepó!“

Blagor tisti hiši,
Ki postreže nam:
Sadja bo čez leto
Jim napolnjen hram!“

Saturnin.

Jelčice

Jelčice šumiyo v gozdu
Pesmico skrivnostno,
Stresajo košate veje,
Tiho se smehljajo:

„Glejte, glejte, me le mlade
Smo ostale v zimi,
Krona nas zelena diči
Ista kot spomladi ...“

Ali iz oblakov temnih
Beli snežec splava,
Jelkam vejice pobeli
In smehlja se tiho.

Jelke nagnejo vršičke,
Tiho se solzijo,
Snežec beli neprestano
Nanje naletava ...

A. P. Grigorjev.

Zimska burja.

Na poljani v belem snežcu
Bele brezice stojé,
Lunica pó nebu plóve,
Zlate zvezde se blesté.

Vse leskeče v žarnem siju
Kot kristalni, bajni grad, —
Kar priveje ljuta burja
Do zatišja mirnih trat.

Pa zaraja in zapleše, —
Bele breze jokajo,
V temnem gozdu hrastom močnim
Trde veje pokajo.

In krog kočic tihih v vasi
Žvižga, tuli, kar se dá,
Drobna deca po ležiščih
Že pred volkom trepetá ...

Sokolov.

Ob peči.

Zunaj noč je, snežni metež,
Črna, mrzla zimska noč,
Kot volkulja burja tuli
Okrog vaških koč.

V kočah pa je gôrko, svetlo,
Krog zakurjene pečí;
Deca radostno poslušá
Bajke davnih dni.

Bajke, pravljice, povesi,
Pravi deci sivi ded,
In spomini vsem hitijo
V čase davnih let...

Taras Vaziljev.

Skrbi.

Sredi polja snežnega
Raste mlada lipa,
Velo listje se po tleh
Ji z vejvja sipa.

A odejo belo spet
Bode izgubila,
Ko se kroginkrog pomlad
Nova bo zbudila.

Le skrbi odeje mi
Prej ne odložimo,
Da v neznanem svetu se
V Bogu prebudimo.

Slavko Slavič.

Starček po zimi.

Le zašumi pesem tožno
O mladosti zlati, gozd!
In spominjaj me na rožno,
Žarnopisano mladost.

Takrat, v oni dobi jasni,
S cvetjem mi cveteli smo;

O, kje zdaj ste časi krasni!
Mi že osiveli smo...

Le zašumi pesem tožno,
S snegom kriti zemski gaj;
In opevaj vigred rožno —
Blaženi življenja maj!

Slavko Slavič.

Kje?...

Kje je ptička mladokrila,
Da zapoje pesem milo,
Da mi srce utolaži
In prežene žalost tiho?

Kje je cvetka drobno lista,
Da jo posadim si v lonček,
Da bo cvela v beli zimi
In dehtela mi po sobi?

Kje je ribica srebrna,
Da na trnek jo ujamem,
Da prinese mi iz morja
Prstan s svetlim diamantom?

Kje je sreča zlatolaska,
Da mi posladi življenje
In mi lepi raj ustvari,
V srce pomlad spet pričara?...
Zvonimir.

Vsak pol.

vema gospodoma je težko služiti. Pa je tudi težko služiti gospodarju in obenem gospodinja.

To je izkusil prav zgodaj Jurček Češminov.

„Kaj pa zdaj?“ so ga vprašali oče, ko je prinesel zadnje šolsko naznanilo domov.

„Ali boš kmet, ali mizar, ali zidar, ali čevljar ali kaj boš?“

Jurček je ostal pri zadnjem. Precej drugi dan sta odrinila z očetom k čevljarju Fortuni.

Čevljar Florijan Fortuna ni bil kdove kako sloveč delavec. Vendar to lepo lastnost je imel, da je delal trdno. Tudi svoje učence je naučil dobro in jih je znal imeti v redu in v pokorščini. To menda je še najbolj nagnilo očeta Češmina, da so dali svojega Jurčka Fortuni v uk in oskrbo.

Pa Jurček je imel pri Fortunovih težko nalogo. Gospodarju in gospodinji služiti obenem — je križ.

Naj vam povem, kaj se mu je pripetilo že prvi mesec njegove čevljarске dobe.

Mojster Fortuna je imel opraviti v trgovini za usnje. Za čas odsotnosti je seveda dal opravila svojemu učenčku. Pa komaj je mož odnesel peté, je že stala gospodinja z malim Bertkom v delavnici.

„Na, Jurček, daj, daj malo poprijeti in poajati tole kiselco in tele pupce mu boš dajal.“ Dobro je vedela gospodinja, da strogi mojster ne bi dopustil drugega opravila učencu, zato je dobil Jurček tak sitni opravke le v gospodarjevi odsotnosti.

In tisti nesrečni dan je šlo iz kolesnic! Ravno dobro je prišla Jurčku misel v glavo, kaj bi se ukvarjal s tem otrokom in s tem mlekom, kar popil ga bom sam, saj ga itak ni bilo nič zjutraj na žgancih, — — v trenutku, ko je dvakrat, trikrat potegnil, pa se začujejo mojstrove stopinje po veži. Seveda gospodinja, ki je poznala moževo natančnost, je bila namah v delavnici in je uprav ujela Jurčka, ko je samsebe tolažil z otročajevo pupco . . .

„Ti grdun ti, grdi!“ vikne gospodinja.

„Ti prebita sitnica!“ se oglasi za njo mojstrov glas.

Dol na cesto se je slišalo, kakor bi padalo nekaj na glavo in za ušesa. Kdo je dajal in kdo je držal, se ne ve na drobno; pač pa se nam zdi, da je prejel vsak po svojem zasluženju.

F. G.

Pogreb.

Spisal Vaclav Kosmák. — Preložil Jožef Gruden.

Brodu so zvončkali zvonovi; zvončkali, ker so bili majčkeni. Zvončkali so brusačevi ženi, ki so jo nesli štirje možje na pokopališče. Preminula je pri bratu, revnem kočarju. Jože Gaber vam je bil v istini siromak! Razen stare kočé, dveh koz in majhne njive ni bilo nič njegovega. Pač: šestero zdravih otrok. S akšnjo slastjo so drobili ovsenjak! Imel je tudi sestro Barbo — no danes o pokopavajo — pridno, dobro sestro! Rajši jo je imel kakor mnog kraljevič sestro kraljično. Naveličala se je nekoč doma, pa šla v pisani svet, v katerem baje procvita sreča. — Bože mili, žalostno procvita! Seznanila se je z dosluženim vojakom, brusačem,

ter ga vzela. Brat ji je izplačal stopetdeset kron dote, in šla je z brusacem po svetu. Osem let sta hodila križem sveta, dokler je bila ona zdrava in pri môči. Sirovost in nerodnost moževa ter neprestano potikanje ji je pa izpodkopalo zdravje. Pred pol letom se je vrnila s šestletnim sinom Korlčkom v rojstno vas. Mož jo je zapodil . . . „Kaj bo s teboj, kadar boš zbolela“, ji je dejal, pa sta se ločila. „Samo to glej, da se kaj kmalu spraviš s sveta, drugo si hočem izbrati —“ je še pristavil.

Brat Jože jo je vzel pod streho. Kam drugam naj bi bila šla? Zemlja je sicer široka postelj in nebo prostrana streha, ali gorkeje je v tesni bajti. Čez pol leta je zatisnila oči v tej nizki hišici. Danes je njen pogreb, dvakrat žalosten pogreb. Spredaj nese bos deček križ, za njim stopajo učitelj, ministrant in duhovnik v albi. Štirje vaščanje nesó krsto, pokrito s slabim pokrovom. Za njo gresta Gaber in njegova žena. Peljeta ihtečega dečka. Revno so vsi oblečeni; molijo s starimi beračicami, ki hite za njimi, z gorečo pobožnostjo sv. rožni venec. Mar ni taka molitev duši, ko se loči od telesa, ljubša od Beethovnovne otožne koračnice?

Dospó na pokopališče. Ob grobu odkrijejo krsto. Zbita je iz borovih desek ter namazana z ruмено ilovico. Na pokrovu je naredil mizar z apnom velik križ. Polože krsto na kolca, povprek črez grob položena, duhovnik odmoli psalm, pokropi v jamo spuščeno truplo, vrže trikrat na krsto prsti in učitelj zapoje:

Samo pest zemlje
Na moj grob vrzite itd.

Pa odidejo v cerkev. Sorodniki še pomolijo ob grobu tri očenaše, grobar zasuje jamo ter naredi nezatno gomilo, v katero zasadi v znamenje kolček. To ji je bil pomnik. — No težil te ne bo, srečna žena! Tebi je grob utočišče pred hudobnim možem in pred svetom, postelj miru. Spavaj, spavaj brez skrbi, do jutra je še dolgo; — petelin še ne oznanja dne.

Po sv. maši gre Gaber v zakristijo h gospodu župniku.

Poljubi mu roko:

— Ponjžno prosim, gospod župnik, koliko sem dolžan?

Duhovnik se nasmehne: — Koliko vam je ranjka zapustila?

— Nič.

— Torej si razdeliva, dragi moj. Polovco dajte meni, polovico obdržite sami.

— Bog vam plačaj trud in prijaznost, se zahvali bajtar. Bog vam daj zdravje.

— Hvala, Bog vas usliši.

Na pokopališču se je Gaber zahvalil še pogrebnikom; prijel Korlčka za roko ter ga peljal domov.

Deček je zlezel v zapeček, povetil glavo ter plakal, plakal.

Bajtar je sezuval čevlje. Odpravljaj se je v kamenolom. Postopanje je greh, in brez dela še krompirja ni, tem manj kolača.

Ko pa opazi ihtečega dečka, ga vpraša z nežnim glasom, kakó ršneg ne čuješ, razun od ljudi plemenitèga srca:

- I, zakaj pa jokaš, Korlček?!
- Kje najdem očeta?!
- Pojdeš za njim?
- Kaj pa naj počnem brez matere tukaj?
- Greš rad za očetom?

Deček odkima: -- Ne, ne grem rad. Oče me bodo topli; vi me pa nikdar.

- No, pa pri nas ostani.

Dečku so zaiskrile oči. Vzravnal je glavo, začudeno pogledal ujca pa dejal: — Me ne boste zapodili?

- Ne, če boš priden, te ne bom.

Deček je planil iz zapečka: — Kaj naj delam, ujček?

— Čaki, da pojémo. Potlej pojdeš z Martinom in z Jožetom v gozd po drva.

Gaber je stopil k ženi v kuhinjo. Krompir je kuhala. Čula je možev pogovor z dečkom.

— Lepo te prosim, kaj pa vendar misliš? Poznaš me pač, da rada pomagam vsakemu, a zdaj hočeš obdržati pri hiši še tega dečka, ko imava šestero svojih in nič drugega nego krompir za hrano . . .

Mož pa je prijel ženo za roko pa rekel:

— Anka, zahvalimo Boga, da imamo vsaj krompir. I, kaj pa, če bi nam bil segnil, prašam te? Nič se ne boj: sirota ne prinese nesreče pod streho.

Gabrovka je zaupljivo pogledala moža ter vzdihnila: — Bog te usliši! Naredi, kakor ti drago, bo že kako!

Pa je poklicala deco k južini. Iztresla je krompir v skledo, dala vsakemu ščepec soli, a pred Korlčka je položila najlepše razkuhane krompirje: — Na, Korlček, pa jej, taki so kakor kostanj.

Človeku silijo solze v oči, če vidi, kako deli siromak s siromakom zadnji krompir.

More li On, ki je nad nami in ki siplje iz neizčrpnega zaklada, videč tako revščino, reči zemlji: — Ne rōdi! — Oholemu bogatino, objestni gospodi, ki bi radi samemu Bogu ukazovali, na ljubo pač ne pada dež. Dež pada na ljubo bednim siromakom, ki stezajo roke v nebo ter kličejo: „Daj nam danes naš vsakdanji kruh!“ Podeljeni grižljaj pa radi dele s siromakom.

Na predpustni večer.

Mrzlega predpustnega večera je bilo. Nebo je bilo sicer jasno in srebrne zvezdice so se lesketale na njem, a kaj, ko je pa mrzla burja tako divje brila sem od hrvaške strani.

V temnem kotu med dvema visokima hišama sta stala dva otroka, deček in deklica, brezdvomno bratec in sestriča. Ah, v tem mrazu, v tej burji, v tej samoti! V roke si dišeta toplo sapo, zavijata se v revno raztrgano obleko, privzdigujeta noge, da bi se ogrela, toda zaman — burja je presilovita.

Pa ko bi bil samo mraz, bi se še prenese. A lakota, huda lakota ju muči! Že oddavi nista zavžila jedi. Njujin oče je hud, strasten pijanec in se ne briga mnogo za otroka. Rajši gleda, kje je njemu ugodno. Zjutraj je oba zapodil z doma, da naj gresta beračit po mestu. In zabičil jima je ostro, da mu morata prinesiti zvečer vsak najmanj deset krajcarjev, sicer ju čaka mesto večerje — šiba. In odšla sta žalostna, s solzami v očeh, ker ugovarjati si nista upala strogemu očetu. Ves dan sta tavela po mestu, lačna, slabo oblečena, trudna, in prosila miloščine. Pa koliko sta dobila? — Oh, vsak samo dva krajcarja. In s to malo vsotico naj stopita pred očeta? Bog varuj! Tepena bi bila, kakor zadnjič, ko sta prinesla domov samo pet krajcarjev. — — —

Pa kam naj se obrneta? Mrak je že legel na zemljo, okna po hišah so že razsvetljena, ulične svetiljke so že prižgane, treba si je poiskati prenočišča. Iskala sta varnega kotička, kjer bi lahko ostala čez noč. Našla sta oni temni prostor med dvema hišama, kjer sta obstala.

Sedla sta na kameniti tlak. Mimo njiju hodijo meščanje, zaviti v gorke kožuhe. Pa nihče se ne zmeni za uboga otroka. Nihče!

„Oh, Jožek, kako mene zebe!“ se oglasi sedaj deklica žalostno in tiho. —

„Saj tudi mene; ves sem že trd!“ odvrne deček poljokaje.

„Oh, ko bi vsaj smela domov!“

„Tepena bi bila“, pravi deček zamolklo.

Oba vzdihneta

„Glej no, kako se zvezde lepo svetijo gori na nebu!“

Deklica pogleda kvišku.

„Oh, saj res! Ravnotako se mi zdi, kakor bi gledala lučce na tistem božičnem drevescu, katerega sva pred dvema mesecema videla pri oni bogati rodovini. Ali še veš?“

„O še, še! In kako lepe reči so bile tam! Sadje, sladkarije, igrače! Oh, da bi vsaj imela sedajle kaj tistih dobrih jedi, katere so takrat tam imeli! Bi vsaj ne bila tako lačna!“

„Da, ko bi jih imela!“

Oba umolkmeta. Čez nekaj časa povzame spet deček:

„Anica, veš, kje bi zdajle najrajši bil?“

„Pri mami!“

„Oh, saj res, pri mami v nebesih! Kako lepo in prijazno mora biti tam gori!“

„Saj je tudi! Kaj meniš, da je tam kaj mraza in lakote? Nič, prav nič! Tam bi samo pri Bogu bili in ničesar ne trpeli, so rekli zadnjič gospod v cerkvi.“

„Oh, in jaz bi se tudi z angelčki igrala. To bi bilo lepo!“

„Seveda, zato bi pa šel tako rad tja gori!“

Spet obmolkneta. Kar naenkrat pa oba strahu vzklikneta. Mimo njiju je švignila čudna prikazen, ki je imela namesto človeške glave — medvedjo. Bila je pustna šema, ki je imela čez obraz potegnjeno medvedjo krinko. Zelo sta se je prestrašila. Seveda, kaj tacega še nista videla.

„Oh, Jožek, jaz se tako bojim. Kdo je pa bil tisti — medved?“ se tresе deklica.

„Jaz sam ne vem!“ odvrne deček preplašen. „Saj tu po mestu vendar ni medvedov. Čudno!“

„Mene je strah!“

„E, saj nas tu v temnem kotu ne bo videl nihče!“ jo tolaži deček.

„Ali hočeva iti morda domov?“

„Oh, nak! Domov ne — jaz se tako bojim očeta. Spet bova tepena!“

„Da, tepena!“ vzdihne Jožek komaj slišno, povese glavo, in svetla solza se mu prikaže na licu.

„Jožek, kaj jokaš?“ ga vpraša Anica prestrašena.

„Kaj ne bi jokal, ko je nama tako hudo!“ vzklikne deček bolešno in težko pridržavane solze se mu udero iz oči. Tudi sestra se ne more več premagovati in zato jočeta oba, tiho, s pridušenim glasom. — — —

Toda angel miru se usmili ubogih sirot. Lahno ju zaziblje v sladke sen, v katerem sta hitro pozabila zemeljsko gorje.

Medtem pa so zagrnili temni oblaki dosedaj jasno nebo in začel je naletavati sneg.

Bele, svetle snežinke so letele izpod neba in so sedale na tla, a tudi na speča otroka, dokler ju niso popolnoma pokrile. — — — — —

In drugo jutro so ju našli — pokrita s snežno odejo — zmrznjena. Lačna, revna sta zaspala, a zbudila sta se na boljšem kraju — pri svoji zlati mami.

Mlinarjev Janko.

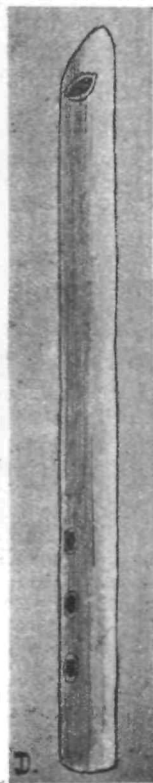
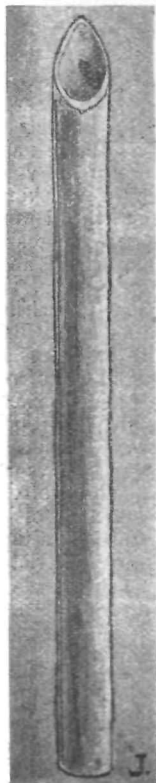

Listje in cvetje.

Koristna zabava.

(VI. Akustika.)

Piščalka, ki sem vam jo zadnjič razkazoval, mi ni bila nikdar posebno priljubljena, le izjemoma sem se je poslužil včasih. Dokaj imenitnejša se mi je zdela v pastirskih letih piščalka, ki si jo hočemo danes narediti. Tudi zdaj se mi zdi imenitnejša radi raznih prednosti; nekaj pa tudi zato, ker je, kolikor sem se mogel prepričati, v malo krajih znana.¹⁾

Št. 3.

Št. 4.

Št. 5.

Slična je navadni, že zadnjič opisani piščalki, le, da se naredi z veliko manjšimi sitnostmi. Prva reč je dobra cev. Ugaja cev najrazličnejše velikosti, dolgosti in širokosti; imenitneje se nastopa z dolgo in precej široko. Naredi se pa takole: Cev se najprej začeli na pošev in potlej se ob strani — nekako polcentimetra oddaljeno — izreže ovalna

¹⁾ Prav res bi žen'malo urednika, ko bi mu hoteli sporočiti iz onih krajev, kjer jo že poznajo.

luknja, ki se zgoraj nekoliko oddaljuje od roba, kakor kaže slika (št. 3. in 5.). Komur se prvokrat ne posreči, naj poizkuša večkrat. Piha in piška se pa tako, kakor je razvidno na sliki (št. 4). Mesto zgoraj izoženega zamaška pri navadni piščalki deluje tu spodnja ustnica in jezik, zgornja ustnica pa se nasloni na rob med koncem in luknjo.

Poleg preproste naprave ima ta piščalka še druge prednosti. Poje močneje in prijetneje; če je velika, svira kar veličastno. Z močnejšim ali mirnejšim pihanjem se izvajajo višji ali nižji glasovi. Na koncu ni treba zamašiti; ako se pa deloma zamaši, daje drugačen glas. Ako se pa še ob strani napravijo odprtine (glej št. 5.), je mogoče provzročiti veliko večjo razliko v glasovih nego pri navadni piščalki. Po raznih poizkusih bi se dala iz manjših in večjih piščalk napraviti tolika različnost, da bi spreten voditelj z umnimi tovariši prav lahko uprizoril piskanje kake priprostejše pesmice.

Spominčica.

II.

*Moder gospodar ima pravilo:
Pridobljeno skrbno ohraniti,
Pa na novo vedno še množiti —
To imetju dá zagotovilo.*

Tako tudi Vi modrost imejte.
Pridobljeno znanje si množite,
In srca lastnosti plemenite
Čuvajte, pa novih še prištejte!

„Glava in srce na pravem kraju!“
To je kažipot do sreče časne,
In ko tu življenja luč ugasne,
I do srečne blaženosti v rajni!

Internus.

Preizkušnje iz raznih predmetov.

II. Iz čitanja: Katera beseda se osemkrat bere, pa samo enkrat sliši?

(Rešitev in imena rešilcev v prih. števil.)

Odgovor na šaljivo vprašanje št. 1:

Amen.

Prav so odgovorili: Štelcar Josip, sluga kn.-škof. pisarne v Mariboru; Mahorič Emica, učenka v Pinju; Jezovšek Milca, učenka V. razr. na Vranskem; Mikuž Franc, dijak v Ljubljani; Robar Ivan na Petelinjeku; Vizjak Štefika, učenka v Ljubečni; Irgl Ivanka, Sladka gora (Štaj.); S. Neuwirt v Repnjah; Hočevnar Milan, dijak II. gimn. razreda v Celju; Jureš Lojzka, učit. kand. II. l. pri č. šolskih sestrah v Mariboru; Karba Alojzij v Studenicah pri Mariboru; Ojstriš Cenka in Pepca, učenki v Ljubljani; Hočevnar Marica, učenka pri č. šolskih sestrah v Celju; Deleja Cirila, Dolenc Ivanka, Ferencak Bogdana, Grobner Tilči, Javoršek Dorica, Jurca Inka, Kaplja Roza, Kogoj Gelči, Kene Zinka, Košmelj Minka, Lesar Janja, Luschützky Julija, Peterlin Marica, Rihteršič

Fanči, Siegmund Pavla, Smolnikar Hedvika, Spreizer Mici, Udovč Mimi, Urh Pepca, Verbič Alojzija, Vrhunc Franica, Vrtačnik Fani, Zajc Zofka, Zupanc Polonija, Zupančič Francka, učenke VIII. razr., Trtnik Olga in Alma, učenki IV. razr. v Lichtenthurničnem zavodu v Ljubljani; Grašek Slavko, učenec IV. razr. I. odd. v Kamniku; Klavžer Blaž v Mariboru; Brenčič Marica v Celju.

Novi listi in knjige.

I. *Spisi Krištofa Šmida* XV. zvezek: Pavlina. Prosto poslovenil Pr. Salezij. Novo mesto. Tisk in založba J. Krajec nasl. 1905. — Cena mehko vez. 60 v, trdo 80 v. — Založništvo nas je razveselilo s tem zvezkom, v katerem Kristof Šmid po svoji navadi prav mikavno in poučno opisuje, kako sta gospo Zofijo pl. Jasnogorsko in njeno hčer Pavlino na potovanju napadla dva roparja, da se je kočija zvrnila, kočijaž ranjen ubežal itd. Vsi so bili za nekaj časa ločeni ter niso vedeli drug za drugega; a po dobrih ljudeh rešeni se zopet veseli snidejo. Poštenjak Marko, rešitelj blage Pavline, je bil celo po nedolžnem obsojen, češ, da ju je on napadel in oropal. Končno se vse povoljno razvozla. Pavlina je poleg drugih lepih lastnosti posebno vzgojiteljem vzel skrbljivosti in ljubezni do otrok. Samoobsebi se razume, da bi nobena šolska knjižnica ne smela biti brez te knjižice; a tudi odraslim bo jako koristna, kakor vsa Kristof Šmidova dela.

Listnica uredništva.

Seljan: Priobčimo poletí. — I. Zorec: Slog precej okoren; sujeti pa dobora izmlačeni. — *Sobieslav & Mokriški*: Je in ni; kolorit prav prikupljiv, le misli brez cilja, kot plahutanje ob poletnih večerih. Bo polagoma že dovrelo; le pogum. — *Vneslav*: Hvala za prijazna voščila. Nazaj k tistim ljubeznivim „otročkim“ prvih let! Tam je čila vaša duša in uspešna vaša moč. O h m. sledi poročilo v pismu.

„Vrtec“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniški dom“. — Urečuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.